Eduskunta
Lakivaliokunta

ASIANTUNTIJALAUSUNTO: HE 202/2024 vp

1. Johdanto

1. Kiitän lakivaliokuntaa ja hallituksen esityksen valmistellutta oikeusministeriön työryhmää tilaisuudesta antaa asiantuntijalausuntoni.

2. Taustani

2. Olen valmistunut Helsingin yliopistosta oikeustieteen maisteriksi vuonna 2009.

3. Valmistumiseni jälkeen työskentelin noin vuoden Cambridgen yliopiston *Lauterpacht Centre for International Law* -tutkimuskeskuksessa, jossa johdin kansainvälistä humanitaarista oikeutta tutkinutta Punaisen Ristin rahoittamaa tutkimusryhmää.

4. Tämän jälkeen toimin noin viiden vuoden ajan Suomen ulkoministeriössä erilaisissa oikeudellisissa tehtävissä ministeriön oikeuspalvelun kansainvälisen oikeuden yksikössä. Suurimman osan ajasta työni koski kansainvälisiä pakotteita, ensin ainoana vastuuvirkamiehenä ja sittemmin kolmen hengen juristitiimin vetäjänä. Työssäni osallistuin Suomen pakoteoikeudellisten ja -poliittisten kantojen valmisteluun ja niiden edistämiseen muun muassa Euroopan unionissa ja YK:ssa, Suomen kansallisen pakotelainsäädännön valmisteluun sekä pakotteita koskevaan tiedottamiseen ja koulutukseen yksityiselle sektorille. Toimin näissä tehtävissä muun muassa vuonna 2014, kun laajoja Venäjä-pakotteita ensi kertaa valmisteltiin ja otettiin käyttöön.

5. Ulkoministeriössä kuuluin myös Suomen delegaatioon hallitusten välisessä, OECD:n yhteydessä toimivassa *Financial Action Task Force (FATF)* -järjestössä vastuullani kansanväliset pakotteet eli erityisesti varojen jäädyttämiseen liittyvät kansainväliset standardit. FATF on keskeisimpiä kansainvälisiä rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen vastaisia järjestöjä, joka muun muassa antaa suosituksia näitä koskevan kansallisen lainsäädännön kehittämiseksi ja valvoo suositusten täytäntöönpanoa jäsenvaltioissa.

6. Ulkoministeriön jälkeen toimin noin kahden vuoden ajan Nokia Oyj:n oikeudellisella osastolla, jossa vastasin koko konsernin laajuisesti muun muassa Euroopan unionin ja Yhdysvaltojen pakotteisiin liittyvästä oikeudellisesta neuvonannosta.

7. Viimeksi kuluneen kahdeksan vuoden ajan olen toiminut yrittäjänä ja itsenäisenä lakimiehenä perustamassani Solid Plan Consulting Oy:ssä. Asiakkaisiini kuuluu laaja joukko suomalaisia pörssiyrityksiä, muita vientiyrityksiä, finanssilaitoksia, teknologiayhtiöitä, yliopistoja, tutkimuslaitoksia ja viranomaisia, joita neuvon pakotteisiin ja vientivalvontaan liittyvissä oikeudellisissa, strategisissa ja käytännöllisissä asioissa.

8. Vuonna 2021 julkaistiin kattava oikeudellinen käsikirjani *Kansainväliset pakotteet ja vientivalvonta* (Alma Talent, 2021), joka on ensimmäinen suomenkielinen systemaattinen esitys Euroopan unionin ja Yhdysvaltojen pakotteita ja vientivalvontaa koskevasta sääntelystä sekä niiden täytäntöönpanosta Suomessa. Kirjan toinen, uudistettu painos ilmestyy syksyllä 2025. Muista kirjoituksistani voidaan mainita seuraavat kirjat, kirjojen luvut ja artikkelit:

Kirjat

- Niemelä, Kangasharju, Toikka, Pursiainen & Malminen: *Kasvua kansainvälisestä kaupasta. Rahoitus, maksutavat, sääntely* (Alma Insights, 2025)
- Karjalainen, Pursiainen & Tornberg (toim.): *International Actors and the Formation of Laws* (Springer Cham, 2022)
- Pursiainen, Aleksi: *Kansainväliset pakotteet ja vientivalvonta* (Alma Talent, 2021)

Artikkelit ja kirjojen luvut

- Pursiainen, Aleksi: *Finland*, teoksessa *Sanctions in Europe* (WorldECR, 2nd ed., 2024)
- Pursiainen, Aleksi: *Finland*, teoksessa *Dual-Use Export Controls of the European Union* (WorldECR, 2023)
- Pursiainen, Aleksi: *Euroopan Unionin pakotteet ja Venäjä,* Defensor Legis (Vol. 1,5/2022)
- Pursiainen, Aleksi: *The FATF and Evolution of Counter-Terrorism Asset Freeze Laws in the Nordic Countries,* teoksessa *International Actors and the Formation of Laws* (Springer Cham, 2022)
- Pursiainen, Aleksi: *EU Targeted Sanctions and Fundamental Rights* (ulkoministeriö verkkojulkaisu, 2017)

3. Lausunto

Yleistä

9. Pidän hallituksen esitystä yleisesti ottaen onnistuneena, perusteltuna ja taustalla olevan direktiivin vaatimuksia vastaavina.

10. Hallituksen esityksen valmistellut oikeusministeriön asettama työryhmä otti sille esittämäni ehdotukset pääosin huomioon, eikä jatkovalmistellussakaan ole juuri tehty sellaisia muutoksia, joiden kanssa olisin voimakkaasti eri mieltä.

11. Esitän kuitenkin, että lakivaliokunta vielä kiinnittäisi huomiota seuraaviin asiakokonaisuuksiin: 1) yhteisösakon mittaamiseen konsernitilanteissa ja 2) pakotteiden kiertämisen kattavan kriminalisoinnin varmistamiseen.

Yhteisösakon mittaaminen konsernitilanteissa

12. Hallituksen esityksessä ehdotetaan säädettäväksi, että pakoterikosta koskevan yhteisösakon määrä vaihtelisi asteikolla, jossa pienimpänä mahdollisena sakon määränä olisi kaikissa tilanteissa 850 euroa ja enimmäismääränä 5 % tarkastelun kohteena olevan oikeushenkilön vuotuisesta maailmanlaajuisesta liikevaihdosta sakon tuomitsemista edeltävän vuoden tilinpäätöksen mukaisesti. Sakko ei ehdotuksen mukaan kuitenkaan voisi ylittää 40 000 000 euroa liikevaihdon koosta riippumatta.

13. Hallituksen esityksessä nimenomaisesti torjutaan (s. 46—47) valmistelun eri vaiheissa esillä ollut vaihtoehto, jossa enimmäissakon määrä sidottaisiin *konsernin* kokonaisliikevaihtoon silloin, kun tarkastelun kohteena oleva oikeushenkilö muodostaa osan tällaisesta suuremmasta konsernista. Vastaava ratkaisu on omaksuttu laissa rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisestä (444/2017) silloin, kun määritellään luotto- ja rahoituslaitokselle määrättävää hallinnollista seuraamusmaksua.

14. Katson edelleen, että yhteisösakon enimmäismäärän sitominen nimenomaan konsernin maailmaanlaajuiseen liikevaihtoon vastaisi paremmin direktiivin tarkoituksia, mukaan lukien seuraamusten ”tehokuutta, oikeasuhtaisuutta ja varoittavuutta” koskevaa tavoitetta, ja johtaisi myös tosiasiassa johdonmukaisempaan ja oikeudenmukaisempaan seuraamuskäytäntöön.

15. Kansainvälisesti toimivat yritykset voivat järjestää toimintansa ja yritysrakenteensa useilla eri tavoilla. Erityisesti suurempien yritysten yritysrakenteet vaihtelevat huomattavasti monista eri tekijöistä riippuen: taustalla voi olla esimerkiksi toiminnan tehokkuuteen, verotuksen optimointiin tai eri toiminta-alueiden sääntelyyn liittyvät syyt. Havainnollistan tätä seuraavassa kahdella karkealla yleistyksellä.

> On ensinnäkin mahdollista, että tietyn yrityksen X toiminta on keskitetty yhteen oikeushenkilöön, joka on jaettu sisäisesti erilaisiin toimintoihin ja alatoimintoihin esimerkiksi niin, että kunkin eri toimialan tai tuoteperheen toiminnot on saman oikeushenkilön sisällä osoitettu ”divisiooniin” ja alatoiminnot niiden osastoihin, vaikkapa tuotekehitykseen, hallintoon ja myyntiosastoon, ja nämä edelleen pienempiin yksiköihin, vaikkapa kullekin yksittäiselle tuotteelle tai maantieteellisellä alueelle omistettuun myyntiyksikköön ja niiden sisällä vielä myyntitiimeihin.
>
> Jos tällaisen yhtiön X divisioonan A myyntiosaston B Lähi-idän myynnistä vastaan myyntiyksikön C myyntitiimissä D tehtäisiin pakoterikos, yhteisösakon enimmäismäärä määräytyisi koko yrityksen X liikevaihdon perusteella, eikä siis riippuisi myyntitiimi D:n toiminnan laajuudesta. Tällaisen yrityksen näkökulmasta hallituksen esitysluonnoksessa (s. 61) todetaankin perustellusti, että ”[k]oska tarkoitus on suhteuttaa yhteisösakon enimmäismäärä oikeushenkilön todelliseen taloudelliseen asemaan, maailmanlaajuiseksi kokonaisliikevaihdoksi katsottaisiin lähtökohtaisesti oikeushenkilön koko liikevaihto, ei esimerkiksi pelkästään rikosta koskevan toiminnon liikevaihto”.
>
> On toisaalta mahdollista, että yhtiön X tärkein kilpailija yhtiö Y on muutoin hyvin samalainen yritys kuin X, paitsi että se on päättänyt sisäisten ”divisioonien” sijasta jakaa toimintonsa erillisiin tytäryhtiöihin (tuotteesta A vastaava yhtiö, tuotteesta B vastaava yhtiö jne.), jotka ovat vielä jakautuneet seuraavan portaan tytäryhtiöihin (esimerkiksi tuotekehityksestä vastaavaan tytäryhtiöön, myynnistä vastaavaan tytäryhtiöön jne.) ja nämä vielä edelleen seuraavan portaan yhtiöihin (Euroopan myynnistä vastaavaan yhtiöön, Lähi-Idän myynnistä vastaavaan yhtiöön jne.).
>
> Jos tällaisen yhtiörakenteen omaksuneessa yhtiössä Y nyt tehtäisiin samanlainen Lähi-idän toimintoihin liittyvä pakoterikos kuin yhtiössä X, yhteisösakkoa mitoitettaessa tarkastelun kohteena olisikin Y:n moniportaisen konsernirakenteen alimman kerroksen pieni myyntiyhtiö, jonka vastuulla on vain yhden yrityksen tuotteen myynti yhdellä yrityksen markkina-alueelle ja jonka liikevaihto olisi siten vain murto-osa konsernin kokonaisliikevaihdosta.

16. On selvää, että esimerkissäni käytettyjen kilpailevien yritysten X ja Y kohtelu ehdotetun yhteisösakkoa koskevan säännöksen puitteissa olisi ratkaisevasti erilainen tavalla, joka perustuisi tapahtuneen rikoksen kannalta epäolennaisiin ja sattumanvaraisiin tekijöihin, mutta voisi silti johtaa miljoonien eurojen eroihin yhteisösakon osalta. Nähdäkseni tämä olisi omiaan myös vähentämään seuraamusten ”tehokuutta, oikeasuhtaisuutta ja varoittavuutta”.

17. Tällaiselta olennaisesti samanlaisten yritysten sattumanvaraiselta ja epätasapuoliselta kohtelulta vältyttäisiin, jos yhteisösakon enimmäismäärä sidottaisiin rahanpesulain mukaisen seuraamusmaksun tavoin konsernina toimivien yritysten osalta konsernin ylimmän emoyrityksen konsernitilinpäätöksen mukaiseen liikevaihtoon. Sakon määrää mitattaessa olisi joka tapauksessa edelleen mahdollista huomioida rikoslain 9 luvun 6 §:n mukaiset yhteisösakon yleiset mittaamisperusteet (HE, s. 61), eli myös oikeushenkilön taloudellisen aseman kokonaisuus, ml. sen koko, vakavaraisuus, toiminnan taloudellinen tulos ja muut olennaiset tekijät, mikä mahdollistaisi oikeushenkilön tapauskohtaisten taloudellisten olosuhteiden huomioimisen ja siten kohtuuttomien lopputulosten torjumisen tapauskohtaisessa arvioinnissa.

18. Hallituksen esityksessä (s. 47) tämä ehdotus torjutaan vedoten muun muassa siihen, että

> esityksellä tehtäisiin vain rajoitettu, yhtä rikoslajia koskeva muutos yhteisösakon rangaistusasteikkoon. Sen vuoksi voidaan pitää tarkoituksenmukaisena, että konsernitilanteissakin rikosvastuu jätetään määriteltäväksi yleisten oikeushenkilöien rikosvastuun määräytymistä koskevien säännösten mukaan. Konserneja koskevat erilaiset tilanteet on sinänsä mahdollista ottaa tarvittaessa huomioon, kun rikoslain 9 lukua uudistetaan laajemmin.

19. Konsernikysymyksen huolellinen huomioiminen nimenomaan tässä yhteydessä on kuitenkin erityisen tärkeää *juuri siksi,* että kyse on rajoitetusta erityistilanteessa, jossa sovellettaisiin muista rikoslajeista olennaisesti poikkeavaa rangaistusasteikkoa. Määrittelyn pohjaksi otettavalla liikevaihdolla voi nimittäin olla miljoonien tai jopa kymmenien miljoonien eurojen vaikutus sakon määrään nimenomaan pakoterikoksen osalta – muiden rikoslajien osalta vaikutukset voisivat teoriassakin nousta enintään satoihin tuhansiin euroihin.

Pakotteiden kiertäminen

20. Vaikka tiedotusvälineissä ja arkikielessä pakotteiden ”rikkomista” ja pakotteiden ”kiertämistä” käytetään joskus synonyymeinä, oikeudellisena käsitteenä pakotteiden ”kiertämisellä” on oma, itsenäinen sisältönsä.

21. Euroopan unionin pakoteasetuksissa, mukaan lukien Venäjään kohdistettuja vienti- ja tuontikieltoja ja muita ns. sektoripakotteita koskevassa neuvoston asetuksessa (EU) N:o 833/2014, säädetään erilaisten yksityiskohtaisten kieltojen ja määräysten lisäksi erikseen, että kiellettyä on paitsi näiden kieltojen *rikkominen*, myös ”tietoinen ja tarkoituksellinen osallistuminen toimintaan, jonka tavoitteena tai seurauksena on [näiden] kieltojen *kiertäminen*”.[1]

22. Nimenomaan Venäjä-pakoteasetuksessa säännöstä on vielä vuonna 2024 tarkennettu lisäyksellä, jonka mukaan kiellettyä kiertämistä on myös osallistuminen edellä tarkoitettuun toimintaan ”pyrkimättä tarkoituksellisesti kyseiseen tavoitteeseen tai seuraukseen, mutta tietoisena siitä, että tällaisella osallistumisella saattaa olla kyseinen tavoite tai seuraus, ja hyväksyen kyseinen mahdollisuus”.[2]

[1] Esim. neuvoston asetus (EU) N:o 833/2014, 12 artikla
[2] *Ibid.*

23. ”Kiertämistä” ei ole tämän tarkemmin määritelty pakoteasetuksissa.

24. Euroopan unionin tuomioistuin on *Afrasiabi*-ennakkoratkaisussaan selventänyt käsitettä näin (englanninkielinen toisinto on nähdäkseni kieliversioista valaisevin):

> [circumvention] covers activities which, under cover of a formal appearance which enables them to avoid the constituent elements of an infringement - -, none the less have the object or effect, direct or indirect, of frustrating the prohibition laid down in that provision”.[3]

25. Ennakkoratkaisun esittelemisestä vastannut julkisasiamies sitoi kiertämisen oikeudellisena ilmiönä vielä selvemmin säädetyn kiellon tavoitteiden tyhjäksi tekemiseen:

> it is circumvention to adopt a line of conduct leading to an outcome absolutely contrary to the purpose pursued by that [prohibition].[4]

26. Pakoterikosdirektiivin 3 johdantokappaleessa todetaan:

> Unionin rajoittavien toimenpiteiden tehokkaan soveltamisen varmistamiseksi on tarpeen, että jäsenvaltioissa on käytössä tehokkaita, oikeasuhteisia ja varoittavia rikosoikeudellisia ja muita kuin rikosoikeudellisia seuraamuksia kyseisten unionin rajoittavien toimenpiteiden rikkomisesta ja että niissä on vahvistettu velvoitteita, jotka koskevat esimerkiksi ilmoittamista. Lisäksi **on tarpeen, että kyseisiä seuraamuksia sovelletaan myös unionin rajoittavien toimenpiteiden kiertämiseen**. (korostus tässä)

27. Direktiivin 3 artikla edellyttää tarkasti ottaen pakotteiden kiertämisen kriminalisoimista (vain) sen 1 kohdan h alakohdan mukaisissa tilanteissa eli tiettyjen henkilöpakotteiden kiertämismuotojen osalta. Hallituksen esityksessä ehdotetaan, että osa näistä kiertämismuodot nimenomaisesti kriminalisoitaisiin pakoterikosta koskevan 3 a §:n erillisenä 2 momenttina.

28. Kiertämisen kielto sisältyy siis kuitenkin itsenäisenä säännöksenä kuhunkin EU:n neuvoston pakoteasetukseen, joissa kussakin erikseen säädetään myös, että

> jäsenvaltioiden on annettava [kyseisen] asetuksen säännösten rikkomisesta määrättäviä seuraamuksia, tarvittaessa myös rikosoikeudellisia seuraamuksia, koskevat säännöt ja toteutettava kaikki tarvittavat toimenpiteet sen varmistamiseksi, että ne pannaan täytäntöön. Säädettyjen seuraamusten on oltava tehokkaita, oikeasuhteisia ja varoittavia.[5]

29. Siten jäsenvaltiolla on pakoterikosdirektiivistä riippumatta velvollisuus huolehtia siitä, että pakoteasetuksen kaikkien säännösten rikkomisesta on säädetty tehokkaita seuraamuksia. Tämä vaatimus koskee myös itsenäistä kiertämisen kieltoa koskevaa säännöstä kaikissa sen soveltamistilanteissa, siis esimerkiksi myös vientikieltojen kiertämisen yhteydessä.

30. Hallituksen esityksessä ei juuri käsitellä pakotteiden kiertämisen kiellon itsenäistä merkitystä. Pidän huolestuttavana sitä, että ehdotetun säädöksen muotoilun ja hallituksen esityksen perusteella on mahdollista jäädä siihen käsitykseen, että EU:n pakotteiden kiertäminen olisi pakoterikoksena rangaistavaa *vain ehdotetun rikoslain 46 luvun 3 a §:n 2 momentissa tarkoitettujen henkilöpakotteiden kiertämisen muotojen osalta*.

---

[3] European Court of Justice, *Criminal proceedings against Mohsen Afrasiabi and Others,* 21.12.2011, ECLI:EU:C:2011:874, kappale 68

[4] Opinion of Mr Advocate General Bot in *Criminal proceedings against Mohsen Afrasiabi and Others,* 16.11.2011, ECLI:EU:C:2011:737

[5] Esim. neuvoston asetus (EU) N:o 833/2014, 8 artikla

31. Tällaisen väärinkäsityksen syntymisen vaaraa lisää hallituksen esitykseen (s. 11) sisältyvä, lain nykytilaa koskeva huomio, jonka mukaan

> ”[p]akotteiden kiertämistä koskevat 1 kohdan h alakohdassa määritellyt teot eivät sitä vastoin ole säännöstelyrikoksina rangaistavia siltä osin kuin niitä ei määritellä täsmällisesti kielletyiksi tai toimintavelvollisuuksiksi pakoteasetuksissa”.

Koska pakotteiden kiertämisen kielto siis sisältyy edellä todetulla tavalla kuhunkin EU:n pakoteasetukseen, kiertämiskielto on nähdäkseni itsessään nähdäkseni sellainen ”[EU:n pakoteasetuksessa] säädetty säännöstelymääräys”, jonka rikkominen olisi nykytilassakin rangaistava rikoslain 46 luvun 1 §:n tarkoittamana säännöstelyrikoksena.

32. Pakotteiden kiertämisen itsenäistä kriminalisointia voisi kritisoida siitä, että sen sisältö jäisi vääjäämättä jossakin määrin epätäsmälliseksi. Niin ikään voitaneen katsoa, että joissakin tilanteessa kiertämiseksi luettavat toimet voisivat tulla rangaistaviksi avunantoa, yritystä ja muuta osallisuusvastuuta (RL 5 luku) koskevien säännösten nojalla ilman nimenomaista krimnalisointiakin.

33. Näistä vasta-argumenteista huolimatta katson, että kiertämisen kriminalisoimisen laiminlyömiseen liittyisi omia, pakotteiden tavoitteiden eli EU:n keskeisten ulko- ja turvallisuuspoliittisten intressien turvaamisen näkökulmasta painavia ongelmia, joita ei tule jättää huomiotta.

34. Koetan havainnollistaa tilannetta esimerkin avulla.

> Sanotaan, että suomalainen yhtiö A valmistaa sellaisia tavanomaisia kodinkoneita, jotka eivät ole vientirajoitusten kohteena Venäjä-pakotteidenkaan nojalla.[6] Yhtiön valmistamat laitteet ovat kuitenkin ”älykodinkoneita”, jotka sisältävät monenlaista kehittynyttä elektroniikkaa, tietoliikennekomponentteja ja tietoliikenteen salaukseen tarvittavia komponentteja.
>
> Tällaiset yksittäiset komponentit ovat vientikiellossa Venäjälle Venäjä-pakoteasetuksen (EU) N:o 833/2014 2 a artiklan nojalla, sillä ne luetellaan kyseisen asetuksen liitteessä VII. Vientikiellot eivät kuitenkaan kohdistu tällaiseen kodinkoneeseen vain siksi, että se sisältää komponentteja, jotka *yksittäisinä, irrallisesti vietyinä tuotteina* olisivat vientikiellossa. Tämä selviää esimerkiksi liitteen VII johdanto-osiosta, jossa todetaan: ”Yhtä tai useampaa tässä liitteessä lueteltua komponenttia sisältäviin tavaroihin, jotka eivät ole valvonnanalaisia, ei sovelleta tämän asetuksen 2 a - - artiklan mukaista valvontaa, sanotun kuitenkaan rajoittamatta tämän asetuksen 12 artiklan soveltamista.”
>
> Mainituista säännöksistä 2 a artikla sisältää kiellon suoraan tai välillisesti myydä, toimittaa, siirtää tai viedä liitteen VII mukaisia tuotteita Venäjälle, kun taas 12 artiklassa kielletään ”tietoinen ja tarkoituksellinen osallistuminen toimintaan, jonka tavoitteena tai seurauksena on tässä asetuksessa säädettyjen kieltojen kiertäminen, mukaan lukien osallistuminen tällaiseen toimintaan pyrkimättä tarkoituksellisesti kyseiseen tavoitteeseen tai seuraukseen, mutta tietoisena siitä, että tällaisella osallistumisella saattaa olla kyseinen tavoite tai seuraus, ja hyväksyen kyseinen mahdollisuus”.
>
> Oletetaan nyt, että suomalainen yhtiö A saa tilauksen toimittaa 1 000 kappaletta tällaisia älykodinkoneita yhtiölle B, joka sijaitsee Kazakstanissa. Asiakkaan tuntemiseen tähtäävien toimenpiteiden seurauksena yhtiölle A käy selväksi, että yhtiö B aikoo purkaa kodinkoneet osiin ja toimittaa edellä mainitut kehittyneet komponentit Venäjälle, koska niistä saa pakotteista johtuvan huonon saatavuuden vuoksi siellä hyvän hinnan. Oletetaan, että A:n toimitusjohtaja päättää tästä huolimatta myydä kodinkoneet B:lle ja että B sitten suunnitelmansa mukaisesti toimittaa kodinkoneista riisumansa komponentit Kazakstanista Venäjälle.

[6] Tosiasiassa myös joidenkin kodinkoneiden vientiä Venäjälle on rajoitettu, mutta tämä ei vaikuta argumenttini olennaiseen sisältöön.

Jos suomalaiset viranomaiset jälkikäteen arvioisivat A:n ja sen toimitusjohtajan toimintaa, ne toteaisivat ensin, että kyseisenkaltaiset kodinkoneet eivät ole itsessään minkäänlaisten vientirajoitusten kohteena. Seuraavaksi ne arvioisivat asiaa pakotesetuksen 2 a artiklan valossa, onhan A:n ja se toimitusjohtajan toiminnan tosiasiallisena seurauksena ollut se, että Venäjälle on pakotteiden tavoitteiden vastaisesti päätynyt kehittyneitä elektronisia komponentteja. Pakoteasetuksessa kuitenkin siis nimenomaan todetaan, että 2 a artiklan mukaista valvontaa ei sovelleta tällaisiin kodinkoneisiin – poikkeuksena vain tilanteet, joissa olisi kyse asetuksen 12 artiklan, siis kiertämisen kiellon, soveltamisesta. Viranomaiset vetoaisivat tällöin siihen, että A:n toimitusjohtaja on ollut tietoinen siitä, että B aikoo purkaa koneet osiin ja viedä osat Venäjälle, ja että hän on siis vähintään tietoisesti hyväksynyt tämän lopputuloksen suurella todennäköisyydellä seuraavan hänen toiminnastaan. Hän on siten syyllistynyt 2 a artiklan kiertämiseen, siis 12 artiklan rikkomiseen.

Mikäli hallituksen esitys hyväksyttäisiin esitetyssä muodossaan ilman asiantilan tarkentamista, on nähdäkseni epäselvää, voitaisiinko A:n toimitusjohtajaa tuomita rangaistukseen pakoterikoksen tekijänä, jos kiertämisen kiellon rikkomista ei olisi itsenäisesti kriminalisoitu. Lisäksi, koska kodinkoneet purkanut ja komponentit Venäjälle toimittanut yhtiö työntekijöineen ei kazakstanilaisena toimijana ole voinut syyllistyä EU-pakotteiden rikkomiseen eikä siis myöskään syyllistyä Suomen rikoslain mukaiseen pakoterikokseen, ei A:n toimitusjohtajaa nähdäkseni voitaisi myöskään tuomita avunannosta tai muusta rikoslain 5 luvun mukaisesta osallisuusvastuun muodosta.

35. Edellä kuvattu esimerkki on yksi pakotteiden kiertämisen tyyppitilanne. Yleisesti ottaen suunnitelmalliselle pakotteiden kiertämiselle on ominaista se, että toimenpiteet hajautetaan monimutkaisiin, rajat ylittäviin ketjuihin ja rakenteisiin useille eri toimijoille, jotta pakotteiden kiertämisen havaitseminen, tutkiminen ja syyttäminen ja niistä tuomitseminen muodostuisi oikeudellisesti ja käytännöllisesti mahdollisimman vaikeaksi.

36. Pakotteiden kiertämisen torjuminen on yksi tärkeimpiä EU:n pakotepolitiikan tämänhetkisiä tavoitteita. Pitäisinkin valitettavana, jos pakotteiden kiertäminen jäisi tällä tavoin potentiaalisesti uuden pakoterikoksen tunnusmerkistön ulkopuolelle, mikä entisestään vaikeuttaisi pakotteiden kiertäjien saattamista vastuuseen teoistaan.

37. Onneksi ehdotetun pakoterikosta koskevan 3 a §:n 1 momentin 10 kohdan on nähdäkseni mahdollista tulkita kattavan laajasti kaikki erilaiset pakotteiden kiertämisen tilanteet, säädettäisiinhän siinä rangaistavaksi mikä tahansa menettely, joka rikkoo pakotteella asetettua kieltoa - ilmeisesti siis myös erillistä pakotteiden kiertämisen kieltoa.

38. Virheellisten tulkintojen torjumiseksi pitäisin kuitenkin tervetulleena, että valiokunta erikseen lausunnossaan korostaisi käsityksenään, että niiltä osin kuin pakotteiden kiertämistä ei ole erikseen kriminalisoitu 3 a §:n 2 momentissa, se on yleisesti kriminalisoitu 3 a §:n 1 momentin 10 kohdan mukaisesti.

<u>Lopuksi</u>

39. Kiitän lämpimästi tilaisuudesta antaa lausuntoni asiassa.

Helsingissä 28.1.2025

_____

Aleksi Pursiainen